

Innkalling og sakliste til faggruppemøte torsdag 01.10.2020 kl.1130 -1530 på Os Samfunnshus, Os.

Sak 05/20 Godkjenning av innkalling og sakliste

Sak 06/20 Godkjenning av referat fra møte 07.05.20

Sak 07/20 Oppfølging av Forvaltningsplanen for Røros bergstad og Circumferensen i kommunene og fylkeskommunene

Forvaltningsplanen ble vedtatt i verdensarvrådsmøtet den 29.05.2020, og er nå utsendt til alle høringsparter, samt til Klima- og miljødepartementet. Fra koordinators side vil neste skritt være å lage en «kortutgave» som kan trykkes opp. Det må også lages en engelsk utgave av kortutgaven (evt. av hele forvaltningsplanen.) Dette er tjenester som må kjøpes.

Med utgangspunkt i tiltakslista i planen, så fordeler følgende tiltak (vedlegg) seg slik på aktørene i faggruppa.

Det er spesielt 5 tiltak som skiller seg ut;

- Igangsetting av prosessen med å få Narjordet/Oddentunet inn som en del av verdensarven og få realisert besøksbygget på Oddentunet.
- Igangsetting av prosessen med å få Eidet og Dragås smeltehytter inn som en del av verdensarven og få gjennomført hensiktsmessige tilrettelegging- og skjøtselstiltak i tilknytning til anleggene.
- Igangsetting av prosessen med å integrere den sør-samiske kulturen som en del av verdensarven
- Igangsetting av forprosjekt med nytt administrasjons/samlingsbygg ved Rørosmuseet/Verdensarvsenteret
- Etablering av stilling som kulturminneforvalter i Circumferensen (egen sak)

I tillegg har ferdigstilling av fredningssaken på Femundshytta og etablering av utstillinger i «Kraftstasjonen» på Tolga høy prioritet.

Spesielt med tanke på finansiering for 2021 av både konkrete tiltak og prosesser, må det drøftes hvordan disse sakene behandles og «startes opp» i løpet av høsten;

Sak 08/20 Kulturminneforvalter i Circumferensen. Prosessen i kommunene og fylkeskommunene

Saken går sin gang. Regionrådet for Fjellregionen, støttet av Engerdal kommune, sendte den 22.09. en anmodning til Innlandet fylkeskommune om å stille kr. 150000 til rådighet som tilskudd til stillingen. Trøndelag fylkeskommune har innarbeidet samme sum til formålet i sin økonomiplan. Det oversendes et forslag til samarbeidsavtale mellom kommunene fra Røros kommune, hvor det foreslås at alle kommunene bidrar med kr.30000 til stillingen. Det forventes nå tilbakemeldinger fra Innlandet og fra kommunene om saken.

Sak 09/20 Oppsummering av 10- og 40-årsmarkeringene

Det vises til sak **03/20** fra 7. mai hvor siste reviderte arrangementsplan etter Corona er vedlagt.

Følgende arrangementer er gjennomført;

17.02.	Plakettavduking Tufsingdalen
08.07.	Plakettavduking på Femundshytta
27.08.	Plakettavduking på Malmplassen, Røros
16.-20.09	Kølmilefestival i Nördalen, Os

Av det opprinnelige programmet gjenstår da avduking av modellene på Blokkodden. Dato for dette er ikke endelig fastsatt. I uke 41 blir det uansett en markering på Blokkodden med kølmileforedrag, musikk og mere til.

Åpningen av den Historiske vandreruta er utsatt til 2021, og det nordiske riksantikvarbesøket er også tenkt gjennomført da.

Åpningen av Kraftstasjonen- informasjonssenteret på Tolga og markeringen av Drevsjø hyttes jubileum er også utsatt til 2021 p.g.a. Corona-situasjonen.

Vi tar en runde rundt den økonomiske delen av arrangementene, og blir enig om videre saksgang for utbetaling av midler fra koordinatorbudsjettet.

Sak 10/20 Regional plan for kulturminner i Trøndelag v/Hilde Tokle

Verdensarvrådet ga i sak 27/19 uttalelse til planprogram for regional plan for kulturminner i Trøndelag. Rådet gjorde følgende vedtak;

- 1. Verdensarvrådet for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen ser svært positivt på at det igangsettes et arbeid med utarbeiding av en regional plan for kulturminner i Trøndelag og ønsker å bidra til arbeidet gjennom de arenaer som skisseres i planprogrammet.*
- 2. Verdensarvrådet ber om at verdensarven Røros bergstad og Circumferensen får en tydelig omtale og plass i Regional plan for kulturminner i Trøndelag. Det samme gjelder synliggjøringen av utfordringene knyttet til å ta vare på den sør-samiske kulturarven.*
- 3. Verdensarvrådet forventer at Regional plan for kulturminner i Trøndelag innarbeider føringer og prioriteringer fra Forvaltningsplanen for Røros bergstad og Circumferensen under de tema som er relevante. Det gjelder spesielt de foreslåtte temaer håndverk og materialproduksjon, klima og opplevelsesnæring.*

I sak 06/20 fastslo fylkesutvalget planprogrammet, og i saksframstillingen ble problematikken rundt planer for verdensarven berørt slik;

Verdensarv og Røros bergstad og Circumferensen

Verdensarven er av svært stor betydning for Trøndelag og har internasjonal kulturminneverdi. Erfaringene fra et område der beste praksis innen kulturminne- og naturforvaltning er et mål, har stor overføringsverdi for andre områder. Videre er erfaringen fra Røros og Circumferensen relevant for de øvrige temaene; by- og tettstedsutvikling, klima, håndverk, materiellproduksjon og opplevelsesnæringer. Høringssvarene viser at vi bør se nærmere på planene som dekker Røros bergstad og Circumferensen. Pr i dag har vi både en Regional plan for Røros bergstad og Circumferensen fra 2011 med et handlingsprogram som rulleres hvert andre år. I tillegg kommer en egen forvaltningsplan som nå er på høring. Disse planene regulerer detaljene i forvaltningen av verdensarven. Spørsmålet er hvilke planer det er behov for, og hvordan vi skal samordne og forankre disse i en overordna plan som Regional plan for kulturminner. Er det slik at Regional plan for Røros bergstad og Circumferensen bør rulleres eller gå ut?

Fylkestinget i Trøndelag gjorde i sak 18/20 følgende vedtak;

I medhold av plan- og bygningsloven § 8-3 fastsetter fylkestinget planprogrammet for Regional plan for kulturminner i Trøndelag. Planprosessen vil pågå i tidsrommet 2020 – 2021, med vedtak i fylkestinget i desember 2021.

Verdensarven Røros bergstad og Circumferensen løftes i regional plan for kulturminner fram i et bredere perspektiv og synliggjøres innenfor flere fylkeskommunale virksomhetsområder som reiseliv, utdanning, innovasjon og klima.

Norge ratifiserte verdensarvkonvensjonen i 1977, og har ved det forpliktet seg til å:

- Identifisere verdensarv på eget territorium
- Verne og bevare verdensarven
- Formidle verdensarven ved hjelp av utdanningsprogrammer og informasjon
- Samarbeide internasjonalt ved å bistå stater som har behov for teknisk eller økonomisk hjelp

Konvensjonen for verdens kultur- og naturarv (UNESCO 1972) bygger på ideen om at det finnes verdier som menneskeheten sammen må verne, over landegrenser, over faggrenser, over religiøse grenser og over generasjonsgrenser.

Verdensarvverdiene skal sikres for framtiden samtidig som det legges til rette for en bærekraftig utvikling i lokalsamfunnene og regionen, både miljømessig, sosialt og økonomisk.

Gjennom intensjonserklæringen for Røros Bergstad og Cirkumferensen har Trøndelag fylkeskommune forpliktet seg til å bidra til at verdensarven Røros bergstad og Circumferensen forvaltes etter gjeldende lovgivning og som eksempel på beste praksis. Gjennom en egen forvaltningsplan.

På et møte den 02.09 ble forholdet mellom de forskjellige planene debattert. Fra faggruppa deltok Silje Holliløkk, Elisabeth Seip, Magnus Borgos og Torfinn Rohde på møtet.

Hilde Tokle fra Trøndelag fylkeskommune vil orientere om planprosessen rundt den regionale planen for kulturminner i Trøndelag og forholdet til verdensarven i denne, samt forholdet mellom kulturminneplanene i Circumferensen. Dette med tanke på framtidige revisjoner av de regionale planene.

Sak 11/20 Lasskjørerprosjektet. Søknad om midler til forprosjekt.

Forbonde- og lasskjørerunionen tok i vinter et initiativ til å etablere et prosjekt med formål å sikre at tradisjonen med for- og lasskjøring til Rørosmartnan kan videreutvikles og få bedre rammevilkår enn lasskjørerne har i dag. Tradisjonen har røtter lengre tilbake enn Rørosmartnan, men tok slutt like etter krigen, da tog og bil hadde overtatt fraktfunksjonene. I 1981 ble tradisjonen tatt opp igjen av lasskjørere fra Klövsjö i Jämtland, og har siden vokst på seg til å omfatte 8 lasskjørerlag som ankommer Rørosmartnan årlig.

Etter 40 års aktivitet, ser en nå at antallet ildsjeler og frivillige går ned, det blir mere «kamp om overnattingsplasser» på Røros, vinterledene er utsatt p.g.a. klimaendringer og endret arealbruk, ferdasgårdene underveis er færre og bruke endres eller faller bort, og «brukshestetettheten» i samfunnet blir mindre etter hvert. Det er lasskjørernes oppfatning at nå må noe gjøres for å snu en utvikling en ikke ønsker.

Vedlagt saken er en skisse til et forprosjekt, som skal munne ut i et hovedprosjekt som innbefatter ansettelse av en prosjektleder over 2-3 år som skal jobbe for å realisere noen av de tiltakene som lasskjørerunionen ser må til for å styrke aktiviteten på både kort og lang sikt. Blant disse er etablering av et «rimelig» tilbud for overnatting på Røros under Martnan, kartlegging av stallplasser og utredning av muligheter for flere, kartlegging og merking av leder, ivaretagelse av ferdasgårder underveis, og styrking av kunnskapsgrunnlag og formidling om lasskjørerkulturen.

Forprosjektet skal pågå fram til sommeren 2021, og har en økonomisk ramme på kr. 520000, hvor verdensarvrådet vil bli omsøkt om kr.40000,-. Øvrige bidragsytere er fylkeskommunene, lasskjørerunionen selv og Rørosbanken og Tolga/Os sparebank. Det foreslås at en referansegruppe av personer fra bidragsyterne følger forprosjektet.

Drøfting;

Lasskjøreraktiviteten knyttet til Rørosmartnan er en helt sentral del av ivaretagelsen av både materielle og immateriell kulturarv i verdensarven.

I tiltaksplanen (kap.22) til Forvaltningsplanen for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen, pkt. 5 Tiltak for kunnskap, kompetansebygging, forskning

og dokumentasjon, er «bedring av kunnskapen om lasskjørerrutene, ferdasgårdene og forbondekulturen» et av tiltakene for perioden fra 2019-2023.

I Handlingsprogrammet for 2019-2021 til Regional plan for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen er også «Bedre rammebetingelser for lasskjøreraktiviteter, herunder overnattings- og stallplasser» et av tiltakene som er ført opp.

Det oppstartede prosjektarbeidet er således «midt i blinken» i forhold til både verdensarvrådets og fylkeskommunenes prioriteringer for verdensarven.

Koordinator vil bemerke at det er viktig at *alle kommunene* i verdensarven engasjeres i arbeidet fra starten av, og ikke bare Røros kommune slik det er skissert i vedlagte prosjektplan. Både leder, merkeprosjekter, kunnskapsformidling og lasskjørerne selv bor og virker i alle kommunene.

Innstilling;

Faggruppa for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen anbefaler at verdensarvrådet stiller kr. 40000 til rådighet av årets driftsmidler til gjennomføring av et forprosjekt for styrking av rammevilkårene, kunnskapsinnhenting og formidling av lasskjøreaktiviteten til Rørosmartnan. Det bes om at representanter for alle kommunene i verdensarven involveres i arbeidet fra starten av.

Vedtak;

Sak 12/20 Søknad fra Rørosmuseet om støtte til å utarbeide digital guide med vekt på samisk historie og språk i bergstaden.

Rørosmuseet har søkt verdensarvrådet om kr. 50000 til dekning av utgifter knyttet til etablering av en digital guide i bergstaden, som viser sammenhengene mellom den samiske befolkningen og aktiviteten, og bergverkssamfunnet, der dette gjenspeiler seg i hus og anlegg.

Denne skal kunne benyttes som en guide ved en fysisk vandring i bergstaden, men også kunne oppleves kun digitalt uavhengig av hvor en befinner seg. Digital formidling er tilgjengelig utenfor museets fysiske areal og brukes uavhengig av museets åpningstider. Dette gjør tilbudet lettere tilgjengelig for publikum og er dermed også et tilbud til publikum som ikke har anledning å besøke museet i åpningstiden.

Det er viktig at formidling av samisk kultur og historie skal være tilgjengelig på samisk. Samiske språk er sterkt truet. For rørosområdet er det aktuelle språket sørsamisk. Digital formidling forenkler formidlingen på flere språk, og mottaker/publikum kan selv velge hvilket språk en ønsker å motta innholdet i formidlingen på.

Dette vil bidra til en sterkere synliggjøring av den samiske befolkningens plass i fortellingen om Rørossamfunnet og verdensarven.

Målgruppen er både lokalbefolkning og besøkende, basert på omvisning på mobiltelefon. Opplegget skal også tilpasses skolene.

Drøfting

Som i saken fra lasskjørerne, er dette en søknad som på en utmerket måte følger opp føringene fra Forvaltningsplanen for Røros bergstad og Circumferensen, hvor et av de aller viktigste tiltakene er å sette i gang en prosess for at den samiske kulturen og aktiviteten skal inngår som en del av verdensarvnarrativet.

Innstilling;

Faggruppa for verdensarven Røros bergstad og Circumferensen anbefaler at verdensarvrådet tildeler kr.50000 til prosjektet «Digital formidling av samisk språk og historie i bergstaden Røros.»

Sak 13/20 Eventuelt

Orienteringssaker;

Fra kommunene

Fra verdensarvsenteret og museene

Fra Riksantikvaren